

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Traducerea acestei cărți a beneficiat de o subvenție
acordată de Institut Ramon Llull

llll institut
ramon llull
Limbă și cultură catalană

NÚRIA PRADAS
AROMA
TIMPULUI

Traducere din catalană și note de
JANA BALACCIU MATEI

HUMANITAS
fiction

Cititorilor. Voi faceți acest lucru posibil.

O femeie care nu se parfumează nu are viitor.

Coco Chanel

Parfumul este cea mai intensă formă a amintirii.

Jean-Paul Guerlain

Subiectul romanului pe care îl citiți este inspirat, parțial, din realitate, mai ales în privința creării unuia dintre cele mai emblematice parfumuri ale secolului XX: Chanel N° 5.

M-am făcut ecoul legendei care înconjoară atât crearea lui, cât și colaborarea dintre Coco Chanel și Ernest Beaux.

Am încercat, pe cât mi-a stat în puteri, să înțeleg și să zugrăvesc momentul decisiv prin care trecea arta parfumeriei la începuturile secolului XX, integrându-l în această istorisire.

Pe de altă parte, protagoniștii ei, Pablo Soto, Claudine, familia Parés, sunt rodul imaginației mele și reflectă doar o realitate narativă.

Am încercat să transmit, și sper că am reușit, frumusețea peisajelor din Provence, unde se desfășoară o bună parte din acțiune, care mi-au fost motiv de inspirație și mi-au rămas întipărite în inimă pentru totdeauna.

BARCELONA

PARIS

GRASSE

MOARTEA TATĂLUI

Barcelona, februarie 1916

1

Patru bărbați duceau sicriul. Purtau întipărită pe chipuri istovirea celor nevoiți să care greutatea morții. În fruntea cortegiului, Pablito, cu capul plecat, își răsucea în mâini șapca, de parcă ar fi fost o jucărie. Ultima jucărie a copilăriei lui. Lângă el, pășea Enric, un băiețel de aceeași vârstă, ceva mai înalt și mai împlinit, iar în spatele celor doi, Quimeta, mama lui Enric, toată în negru, urmată de aproape de părintele Bernat. Îi însoțeau câțiva vecini și vecine, puțini. Pete negre, triste, își târau picioarele și sufletele prin noroaiele din Horta.

Micul cortegiu se îndrepta încet, cu pași abătuți, spre Biserica Sfântul Ioan. Apoi, după terminarea slujbei, mai aveau de străbătut o bucată bună până la cimitirul care privea din depărtare cartierul. Va rămâne acolo Ramiro Soto, dormindu-și somnul de veci lângă Marie, soția lui. Îl aștepta, nu de multă vreme. Amândoi se duseseră prea devreme din această lume.

După aceea, însoțind orfanul, aveau să se întoarcă toți de unde plecaseră: în strada Aiguafreda, strada spălătoarelor.

Era o zi mohorâtă.

Când scoteau din casă sicriul, o pânză de nori negri acoperise soarele cu un văl opac. Parcă și dimineața voia să îmbrace haine de doliu.

Era o zi tristă.

Străzi goale, cu obloanele prăvăliilor coborâte în semn de doliu. Pe strada de lângă piață, micul orfan a ridicat o clipă ochii, până atunci pironiți în pământ. I se părea stranie liniștea care îi sfredelea urechile, lipsindu-l de muzica cotidiană. I-a căzut privirea pe câțiva oameni, bărbați și femei, ieșiți din ateliere și prăvălii să-și ia rămas-bun de la tatăl lui, care pleca în acea călătorie. Ultima. Cu coada ochiului, le-a văzut închinându-se pe Mundeta de la cuptorul de pâine și pe doamna Ramona de la mercerie. Și, înainte de a-și pleca din nou capul, a mai avut timp să-i zărească pe Manel, vânzătorul de fructe, și pe domnul Oliveres, farmacistul, în fața ușilor de la magazinele lor, cu privirea plecată și șepcile în mâini în semn de respect.

Simți pe umeri greutatea alinătoare a brațului lui Enric, prietenul lui, care-i zâmbea încurajator. Și-a înghițit scâncetul.

Străzile pe care le străbăteau fuseseră până acum străzile copilăriei lui. Străzi ale jocurilor. Străzi cu oameni așezați la poartă să se răcorească, până la ceasul când se goleau spălătoriile și se umplea totul de apă murdară, atunci înșfăcau scaune și copii și-o luau la fugă. Și-n apă clipoceau rășetele plozilor și câte-un pleosc! făcut pe ascuns urmat de-o palmă și de-o înjurătură.

Și-a zis că totul se sfârșise. Că ducea totul cu ea ploaia care începuse să bată în ferestrele caselor din cartier, formând băltoace în care clipoceau acum doar melancolia.

S-au deschis umbrelele, negre, funebre, ca niște corbi mari.

Pablito se feri de umbrela pe care i-o oferea părintele. Îi făcea bine apa. Îl spăla pe dinafară, deși tristețea îi șerpuia în ochi și-i înfigea colții în stomac. Lacrimile îi ardeau gâtul. A deschis gura, ca picăturile de ploaie să le împingă în jos. Și le înghițea. Înghițea apa curată a ploii și lacrimile. Și, înghițindu-le, se transformau în furie. O furie neagră, fierbinte, care părea să-l sufocă. Nouă, fiindcă el furie nu sim-

ți se niciodată. A avea doar unsprezece ani, și la unsprezece ani e prea devreme să te înfurii pe viață.

La biserică, Pablito a ascultat fără să clipească cuvintele părintelui Bernat, strângându-și în mâini șapca. Din când în când, își arunca în spate zuluful rebel care, în absența șepcii, se încăpățâna să-i cadă peste ochi. Mirosul de tămâie, de biserică îl înăbușea. Mirosul acela avea să-i rămână în nări, întipărit în creier, unit pentru totdeauna cu amintirea morții. Ca și mirosul de pământ ud din cimitirul unde, când au ajuns, ploaia a încetat.

Parfumul absențelor.

Au deschis nișa și au ieșit la iveală resturile sicriului în care se odihnea mama lui. Quimeta, cea care-i fusese atât de bună prietenă, i-a șoptit băiatului ceva la ureche, de parcă i-ar fi spus un secret, ca să-l distragă. Voia să-l ia de acolo cu vorbe blajine, să-l scutească de spectacolul funest. Pablito s-a dezlipit însă de femeie și a rămas pironit cu încăpățânare pe loc, cu inima bubuindu-i furioasă în piept. Nici Enric nu s-a dat dus de lângă el, deși Quimeta îl împingea în spate.

A avea doar șase ani când îl părăsise Marie. Îi uitase chipul și glasul. Trăia însă în inima lui prin tot ce-i povestea tata. Asta era pentru el mama: o figură plăsmuită de imaginația lui, ca un personaj dintr-o carte îndrăgită.

Îi promisese tatălui său că n-o să lase imaginea aceea să cadă în neființă. Că veșnic o să aibă un loc în inimă pentru mama lui. Că o să aibă grijă de mormântul ei, că o să-i ducă flori de fiecare cincisprezece august, ziua numelui ei, și de întâi noiembrie, ziua când cei vii sunt aproape de morții lor.

Tată și fiu stătuseră mult de vorbă în ultimele zile de viață ale lui Ramiro. Tatăl îi povestise multe lucruri și-i spusese să încerce să nu le uite. Îi mai ceruse să-și aducă aminte întotdeauna de unde vine și cine este. Nici unul din cei doi, nici Ramiro, nici Pablito, nu amintise de moartea care din nou se apropia. Bărbatul știa că în curând, foarte curând, și el va deveni parte din lumea amintirilor. De aceea se grăbea

să-și povățuiască fiul. Apoi, nimic nu va mai avea importanță. Ramiro era convins că după moarte totul e tăcere.

Drept, în fața nișei în care i se odihnea mama și unde curând aveau să-i închidă și tatăl, Pablito, în ciuda puștinilor săi ani, era conștient de singurătatea lui, conștient că toți cei pe care îi iubise atât de mult începeau să trăiască în lumea cețoasă a amintirilor. Poate de aceea, ca să-i împiedice să dispară de tot, rămăsese cu privirea magnetic ancorată de sicriul mamei, n-o îndepărtase nici când l-au deschis și au scos resturile celei care-l adusese pe lumea asta și care acum i se părea atât de tristă. Atât de dezolantă.

Nemișcat, cu privirea țintuită în golul negru, a urmărit cum introduceau sicriul lui Ramiro. Și cum au închis nișa.

Zdrang.

Ferecați.

Și nu a plâns.

Fiindcă imensa lui jale nu putea fi plânsă decât pe dinăuntru. În singurătate. În totală singurătate.

2

Quimeta i-a spus părintelui că noaptea aia ea și Enric o să doarmă cu băiatul.

— Cu toate că mâine trebuie să mă scol cu noaptea-n cap, să-mi iau căruțul și să mă duc după rufele pentru spălat, vreau să fie cu cineva noaptea asta, la el acasă. Enric o să stea cu el, să mai uite. Știți cât de buni prieteni sunt. S-au născut la zece zile diferență și de când au venit pe lume nu s-au despărțit.

Părintele s-a lăsat să cadă într-un scaun din sufragerie, obosit, trist, și a dat neatent din cap, da. Femeia își legă în spate un șorț și începu să trebăluiască, învăluită toată într-un ghem de gânduri pe care îl deșira cu voce tare:

— Și mâine e o zi. O să-i fac loc la noi, cum altfel? Cât o fi nevoie. Bietul copil! – A oftat din rărunchi. – Ce tristă e uneori viața, nu, părinte?

— Așa e, Quimeta.

— Întâi Maria și acum Ramiro. Spuneți... Ce-o să se-n-tâmple cu copilul ăsta?

— Să sperăm c-o să fie bine, măi femeie. Hai să nu facem profeții negre, și-așa e destul de rău acum.

Quimeta nu știa ce înseamnă să stai locului. Cât vorbea cu părintele, bătuse câteva ouă și-acum punea pe foc o tigaie.

— Fac o omletă pentru Pablito, cine știe de când n-o mai fi pus ceva în gură. Azi-dimineață le-am pregătit o gustare la amândoi, lui și lui Enric. Al meu a-nfulecat-o în două minute, că, știți? e un haplea. Dar Pablito nici nu s-a atins. Sărăcuțul!

Absorbit în gândurile lui, părintele n-a răspuns. Deodată a ridicat capul:

— Quimeta, fii amabilă și cheamă-l pe băiat. Trebuie să-i explic... mă rog... asta... și a scos o scrisoare din buzunarul sutanei.

Pablito a ieșit din dormitor, s-a dus în sufragerie și s-a așezat lângă părinte. Dacă ar fi fost după el, ar fi rămas închis în odaia aia tot restul vieții, să nu mai vadă pe nimeni, să nu mai vorbească cu nimeni. Doar cu Enric, care nu fusese niciodată prea vorbăreț. Dar asta nu putea s-o facă, își dădea seama. Mai ales fiindcă unul dintre ultimele lucruri pe care i le spusese tatăl său, când nu mai putea nici să se ridice din pat fără să se sufoce, fusese să-i dea ascultare într-un totuș părintelui Bernat, că el o să-l ajute.

Preotul a pus scrisoarea pe masă și a acoperit-o cu mâinile lui grăsuțe, cu degetele scurte ca niște cârnăciori.

— Știi ce-i asta, Pablito?

— O scrisoare, răspunse băiatul mohorât.

— Bun, băiete, vreau să zic dacă știi... dacă-ți închipui ce se spune-n ea.

A dat din cap că nu. Cum ar fi putut să știe, dacă era nedesfăcută? Uneori, preotul spunea lucruri ciudate rău. De ghicitori îi ardea?

Atunci părintele Bernat a început să vorbească despre tatăl și despre mama lui fără să facă economie de *odihnească-se-n pace*:

— Pe mama ta, deși în cartier toată lumea îi zicea Maria, o chema de fapt Marie, căci era franțuzoaică.

A tăcut și-a așteptat câteva clipe un răspuns al băiatului. Dar Pablito n-a zis nimic. Nici măcar nu și-a ridicat ochii din pământ.

— Marie Huard, știi asta, nu, băiete?

A dat din cap că da.

— Și ce mai știi despre mama ta? a insistat părintele. Poate Pablito nu știa prea multe despre mama lui; sau poate nu avea nici un chef să vorbească. Oricum, n-a mai zis nimic; s-a mulțumit să-și lase capul în jos și să dea din umeri într-un gest care nu indica nici un fel de deschidere spre dialog. Părintele și-a proptit coatele pe masă, cu degetele mâinilor împletite. Și a început să vorbească el, fără grabă, căutându-și cuvintele și sperând din toată inima să nu ia decizii greșite, ca povestea aia tristă să se termine cât mai bine pentru copil. Părintele Bernat era un bun creștin.

— Uite, fiule, trebuie să știi, dacă încă nu știi sau nu-ți amintești, că mama ta avea rude în Franța. Și anume o soră, care, normal, este mătușa ta. Nu știu dacă taică-tău ți-a vorbit vreodată despre ea. Mie, da, când s-a îmbolnăvit. Mă urmărești, da, fiule?

Câteva broboane reci de sudoare îi alunecau părintelui pe frunte. Deseori, a fi în slujba comunității te obligă să faci lucruri pe care nu ți le-ai fi dorit niciodată.

Copilul parcă nici nu-l asculta. În fața tăcerii neclintite a băiatului, părintele a continuat, cu inima tot mai strânsă:

— După ce a murit mama ta, taică-tău n-a mai ținut legătura cu mătușa din Franța. Dar... acum nu contează.

Ea este singura ta familie, nu? De-ai taică-tău mi-a dat adresa ei și, uite, vezi? – a ridicat plicul – i-am scris.

Pablito și-a înălțat brusc capul și a rămas cu ochii țintă la părinte; atât de holbați, de parcă îl asculta cu ochii.

— Îi cer să te ia în grija ei. Acum, că părinții tăi nu mai sunt, asta e cea mai bună soluție, fiule. Tu trebuie să stai cu familia ta.

Băiatul i-a susținut privirea. Parcă timpul se oprise în loc, trasând un mare semn de întrebare, și, apoi, când ceasul și-a reluat mersul, Pablito și-a coborât din nou ochii, s-a ridicat fără o vorbă și a fugit să se închidă în dormitor.

Quimeta, care ascultase din bucătărie, își făcu apariția în sufragerie. S-a așezat pe scaunul părăsit de copil, ștergându-și ochii umezi:

— O, Doamne, Dumnezeule!!!

3

Intensul miros vegetal, acru, al covorului de frunze ude din curte urca până în camera lui Pablito. Un miros cunoscut, familiar, mângâietor. În bătaia vântului, plantele agățătoare parcă-i vorbeau. Pendulând în aer, murmurele lor urcau pe pereți și-i șopteau la ureche compasiunea. Din pat, băiatul urmărea roboteala Quimetei prin casă. Incapabilă să stea, femeia o făcuse lună; frecase, gătise, pusese totul la locul lui și acum iar freca. Totul presărat cu suspine și cu *Tatăl nostru* rostit pentru sufletul Mariei ei dragi și al bărbatului ei, atât de posacul Ramiro Soto; și, mai ales, pentru copil. Pentru norocul bietului orfan.

— O, Doamne! Și dacă nu-l primesc rudele alea străine, că Dumnezeu știe ce-or zice la gândul că trebuie să se-ncarce cu o încă o gură, ce-o să se-ntâmplescu cu băiatul Mariei?...

Dădu din cap și se sprijini în mătură:

— Cum îi mai ducea dorul Maria surorii ei din Franța! Ramiro nici nu-i cunoștea rudele. Nu se văzuseră niciodată. Și-acum? O să ia copilul? Și, dacă nu, ce-o să se-ntâmplescu el, bietul? Orfelinatul! Asta-l așteaptă. O, Doamne! Dacă-ș putea să-l țin la mine, l-aș ține, dar cum s-o fac, amărâta de mine?

Își privi mâinile. Roșii, aspre, umflate de-atâta frecat rufele bogătașilor. Dar nu asta era cel mai rău. Cel mai rău lucru era durerea de spate care n-o lăsa să pășească dreaptă, nici să se odihnească noaptea. Putea ea, ca să ia băiețelul ăla, să se spetească și mai mult?

Și-a șters lacrimile cu o batistă udă, mototolită, luată din buzunarul șorțului. Vărsase multe zilele alea. S-a întins îmbrăcată pe patul din camera mare. Patul în care murise Ramiro. Și, înainte, Maria. Ruptă de oboseală, nu i-a luat mult să adoarmă.

Când a auzit respirația regulată a Quimetei în camera de alături, Pablito a dat drumul aerului pe care îl reținuse atât timp în plămâni, un aer plin de singurătate și de frică. Un plâns mut i-a năvălit în piept, în ochi și în suflet.

Cu grijă să nu-l trezească pe Enric, care dormea jos, la picioarele patului, pe o saltea, și-a cuibărit capul în pernă și, cu maturitatea tocmai dobândită, a înțeles că chipul părinților săi începea să se transforme în pulbere.